

Danas

VOLJA NARODA

Sloboda

Uvažavanje

Jednakost

Dostojanstvo

Sve što niste znali i niste pročitali o narodnoj inicijativi

■ Republika Srbija je država srpskog naroda i svih građana koji u njoj žive, zasnovana na vladavini prava i socijalnoj pravdi, načelima građanske demokratije, ljudskim i manjinskim pravima i slobodama i pripadnosti evropskim principima i vrednostima

(Član 1 Ustava Republike Srbije)

■ Suverenost potiče od građana koji je vrše referendumom, narodnom inicijativom i preko svojih slobodno izabranih predstavnika. Nijedan državni organ, politika organizacija, grupa ili pojedinac ne može prisvojiti suverenost od građana, niti uspostaviti vlast mimo slobodno izražene volje građana

(Član 2 Ustava Republike Srbije)

■ Pravo predlaganja zakona, drugih propisa i opštih akata imaju svaki narodni poslanik, vlada, skupština autonomne pokrajine ili najmanje 30.000 birača. Zaštitnik građana i Narodna banka Srbije imaju pravo predlaganja zakona iz svoje nadležnosti

(Član 107 Ustava Republike Srbije)

► Poverenik za informacije od javnog značaja donosi odluke koje su po zakonu obavezujuće, ali nema u rukama mehanizme da obezbedi izvršenje tih odluka

(Rodoljub Šabić)

► Treba razlikovati narodnu inicijativu od referenduma (Saša Crjajin)

► Javni pritisak na političare efikasan je način da se građani izbere za svoje vitalne interese

(Branko Pavlović)

► Ovdasnja vlast se sa nipodaštavanjem odnosila prema građanskim inicijativama koje su dosad pokretane

(Miljenko Dereta)

► Ideja demokratije nije da građani samo budu zastupani kroz parlament preko svojih izabranih predstavnika, već da ponekad i neposredno iskažu stav

(Vladimir Vodinečić)

► Život u zemlji ne odvija se samo od izbora do izbora, nego između izbora, kada se vidi kako rade ljudi koje su građani izabrali i kako rade institucije koje treba da pružaju usluge

(Snežana Stojanović Plavišić)

► Narodna inicijativa može biti stavljena na dnevni red samo u vreme redovnog zasedanja parlamenta

(Slavica Đukić Dejanović)

► Svoje saradnike ohrabrujem da što više vremena provode na terenu i da se prema svim predlozima građana odnose sa uvažavanjem

(Dragan Đilas)

Slavica Đukić-Dejanović

predsednica Skupštine Srbije tvrdi da parlament ne ignoriše predloge građana

Bez rasprave o narodnim inicijativama

Foto: Tanjug

Kao predsednica Narodne skupštine Republike Srbije, narodnu inicijativu mogu da stavim na dnevni red samo u vreme redovnog zasedanja parlamenta

građana po određenim važnim pitanjima. Građani imaju priliku da učestvuju u javnim slušanjima, gde utiču na važne odluke Vlade, vrše pritisak na Vladu da, u interesu građana, izvršava domaće i međunarodne obaveze, skreću pažnju javnosti na neki problem, doprinosе transparentnosti u procesu odlučivanja u Vladi i pojačavaju odgovornost izabranih predstavnika građana prema onima koje predstavljaju...

Mirjana R. Milenković

Od velikog je značaja da vlast čuje glas naroda, bilo posredstvom narodne inicijative ili svog izabranog predstavnika u Skupštini, odnosno 250 poslanika parlamenta. Dakle, kao predsednica Skupštine Srbije, lično, narodnu inicijativu mogu da stavim na dnevni red, ali samo u vreme redovnog zasedanja. Nažalost, u ovom sazivu, parlament nije raspravljao ni o jednoj inicijativi građana, mada ih je bilo - kaže Slavica Đukić-Dejanović, predsednica Skupštine Srbije.

• Zašto građanske inicijative ne nalaze put do dnevnog reda parlamenta?

- Svaki predlog zakona, gde predlagac nije vlada, šalje se Vladi Srbije na mišljenje, radi usklađivanja zakona sa zvaničnom politikom Srbije i sa potrebom da Vlada upozna sadržaj građanskih inicijativa. Na taj način daje se mogućnost Vladi da uputi amandmane, što je regulisano Poslovnikom i Zakonom o vladi. Lično ću, kao predsednica NS RS, sve predloge zakona, na koje Vlada nije dala mišljenje obuhvatiti u jedan dopis koji ću uputiti Vladi na urgenciju, uz očekivanje da korisne inicijative koristi za sadržaj akata koje dostavlja Skupštini Srbije.

• Ako ne preko parlamenta, kako onda građani mogu da utiču na demokratske procese?

- Građani mogu da kontaktiraju i ministre i administraciju, ali oni ne podležu izboru i reizboru od strane građana - kao što je to slučaj sa poslanicima. A do koje mere će poslanici zaista biti u službi građana, zavisi i od razumevanja samih poslanika. Mislim da se upravo kada raspravljamo o amandmanima ili kada ministri odgovaraju na pitanja poslanika, može čuti glas i stav

• Mogu li građani nezavisno od poslaničkih grupa da podnesu neke inicijative ili predloge zakona?

- Pravo predlaganja zakona ima svaki narodni poslanik, vlada, skupština autonomne pokrajine ili građani koji sakupe 30.000 potpisa birača (po članu 107. Ustava Republike Srbije). Takođe, pravo predlaganja zakona imaju i Narodna banka i zaštitnik građana, iz oblasti njihove nadležnosti. Valja znati da u vreme vanrednog zasedanja nemam mogućnost da predložim dnevni red, već se tada na sednici mogu naći zakoni koje predlaže Vlada, ili trećina poslanika. Dakle, lično, narodnu inicijativu mogu da stavim na dnevni red samo u vreme redovnog zasedanja.

• Vladimir Vodinelić, profesor Pravnog fakulteta, smatra da je ignorisanje narodne inicijative koja je prisutna u parlamentu težak atak na Ustav Srbije?

- Za dalji razvoj demokratije u celini u Srbiji važno je da građani upućuju razne vrste inicijativa jer su one životne i oslikavaju probleme u svakodnevnom životu naših građana. Smatram da svakom, u skladu sa svojim nadležnostima, treba da uskladi predlog sa ustavnim normama i međunarodnim propisima.

• Jedna od građanskih inicijativa bila je i zabrana pušenja. Zašto se ona nije našla na dnevnom redu parlamenta. Šta joj nedostaje?

- Narodna inicijativa u vezi sa zabranom pušenja predata je Vladi na mišljenje. Međutim, mišljenje Vlade bilo je da ta inicijativa nije u skladu sa međunarodnim propisima i da nije povoljna sa stanovišta pravnog sistema. Vlada Republike Srbije podnela je 29. decembra 2009. sopstveni predlog zakona na tu temu, uskladen sa međunarodnim propisima, a to je Predlog zakona o zaštiti stanovništva od izloženosti duvanskom dimu, koji će se naći na dnevnom redu na jednoj od narednih sednica.

• Već dve godine na dnevni red parlamenta ne stižu ni predlozi zakona o izmeni i dopuni Zakona o slobodnom pristupu informacijama i klasifikaciji tajnih podataka, koje je pokrenula narodna inicijativa?

- Dnevni red Skupštine Srbije uređuje se prema prioritetima. Prioriteti su uglavnom zakoni koji su važni za bržu integraciju Srbije u EU, niz sporazuma i ratifikacija. Upravo primenom ovih zakona obezbeđuje se bolji život naših građana. A svaki zakon mora da se uskladi sa evropskim zakonodavstvom i Ustavom Republike Srbije.

• Zašto se kasni sa usvajanjem zakona o referendumu i da li kašnjenje ima veze sa insistiranjem grupe intelektualaca da se održi referendum o ulasku Srbije u NATO?

- Nosilac izrade zakona o referendumu i narodnoj inicijativi je Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu. Zakon još nije stigao u skupštinsku proceduru, a moje saznanje je da je ovaj zakon u radnoj verziji.

• Koliko SPS saraduje sa nevladinim organizacijama i građanskim udruženjima i da li ste spremni da stanete iza neke narodne inicijative?

- U SPS je oduvek postojala i volja i želja za saradnjom sa nevladinim organizacijama, a u interesu građana. Ova saradnja je intenzivirana od maja 2008. godine.

Vladimir Vodinelić

direktor Centra za unapređenje pravnih studija, za Danas kaže da parlament odbijanjem narodnih inicijativa izbegava konkurenciju

Vlast nespremna da se odrekne monopola

Radovan Bibić

Razmatranje inicijativa građana i njihovo eventualno prihvatanje značilo bi da je vlast spremna da se odrekne monopola u donošenju zakona. Ako bi to uradila, načela demokratije i Ustav Srbije bili bi dosledno sprovedeni, a zakoni bi postali onakvi kakve želi narod, a ne samo kakvima ih smatra vlast. Odbijanje inicijativa je i loša poruka građanima da oni ne treba da se mešaju u zakonodavstvo, već da samo treba da izađu na izbore i daju svoj glas

Restriktivan zakon

Kada je reč o pokretanju narodne inicijative u Srbiji zakon je vrlo restriktivan, ističe Vladimir Vodinelić. Iako je predviđena Ustavom i Zakonom o referendumu i narodnoj inicijativi iz 1994. kao jedan od mogućih načina kako da građani neposredno ispolje svoju, ona je sputana u samom startu. Naime, pokretač inicijative može biti bilo koje pravno ili fizičko lice, a za pokretanje potrebno je da inicijator, za samo sedam dana, prikupi 30.000 validnih potpisa, što je skoro nemoguće. Primera radi, u Svačcarskoj je za pokretanje narodne inicijative potrebno prikupiti 100.000 potpisa ali za 18 meseci.

Nespremnost vladajuće većine da adekvatno reaguje na narodne inicijative i na taj način da legitimitet tog ustavnoj instituciji predstavlja nespemnost da se suoče sa konkurencijom u uređivanju zakonodavstva - kaže za Danas Vladimir Vodinelić, direktor Centra za unapređenje pravnih studija (CUPS).

- Razmatranje inicijativa građana i njihovo eventualno prihvatanje značilo bi da je vlast spremna da se odrekne monopola u donošenju zakona. Ako bi to uradila, načela demokratije i Ustav Srbije bili bi dosledno sprovedeni, a zakoni bi postali onakvi kakve želi narod, a ne samo kakvima ih smatra vlast. Odbijanje inicijativa je i loša poruka građanima da oni ne treba da se mešaju u zakonodavstvo, već da samo treba da izađu na izbore i daju svoj glas. To je pogrešno mišljenje, jer je upravo Ustavom zagaranovano da suverenitet vlasti pripada građanima, ne samo posredno, već i direktno, a čiji su inicijative jedan od oblika - ističe Vodinelić.

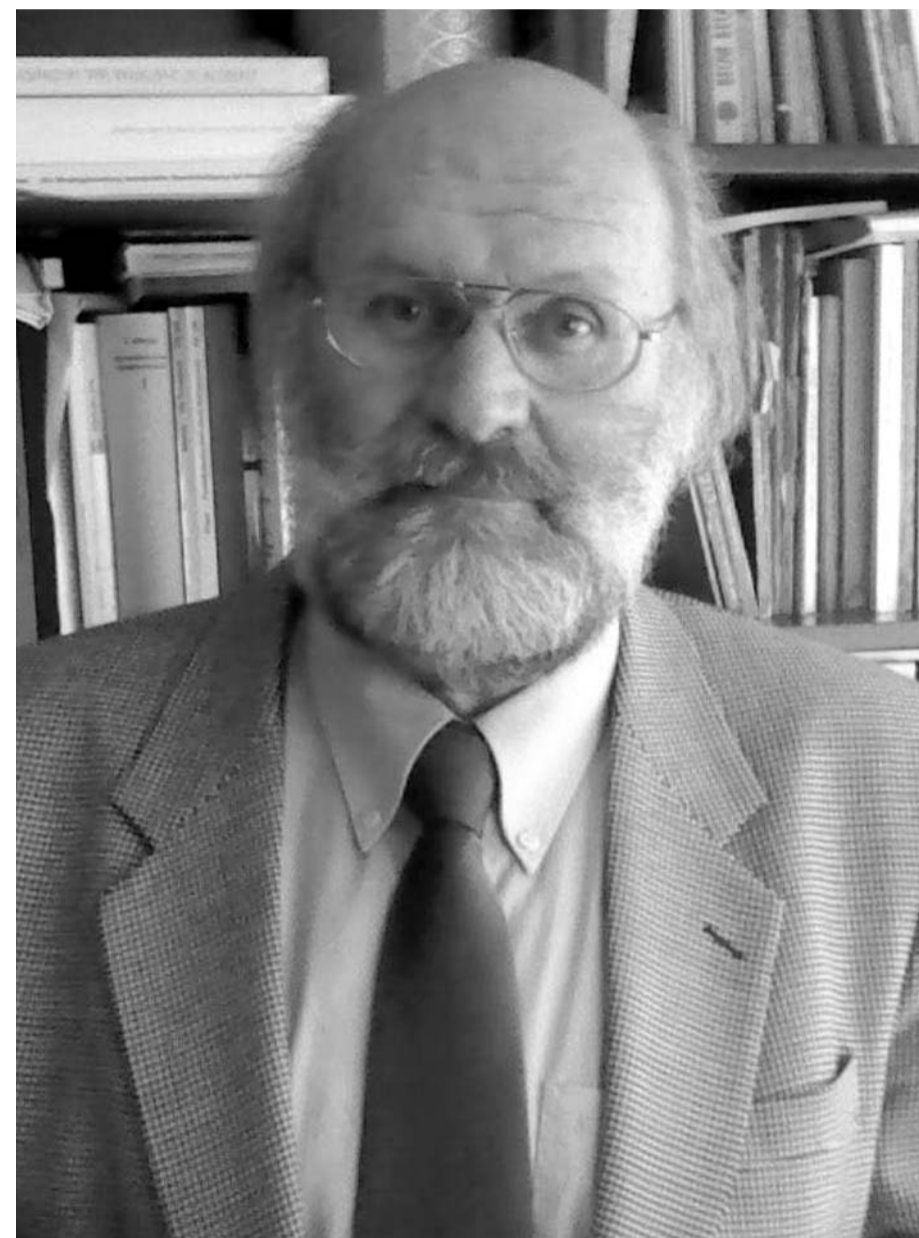
Sagovornik Danasa ističe da su tokom 2007. pokretane dve inicijative za izmene i dopune zakona, ali da su one doživele nedopustivu sudbinu. Naime, sa 72.000 potpisa (dovoljno je 30.000 prikupljenih za sedam dana), građani su pokrenuli inicijative za izmene i dopune Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i Predloga zakona o tajnosti podataka, ali se vlast oglušila na njih.

- Od vladajuće većine dobili smo odgovor da su inicijative jednostavno izgubljene, što nikako nije moguće i nedopustivo je. Tu nema govora o slučajnosti, već o izgledu naše demokratije. Da problem bude veći, vlast je dala svoj predlog izmene i dopune zakona. Kao što smo se i pribojavali, izostavljeni su ključni elementi koji ograničavaju vlast i čime je ignorisana volja građana - kaže direktor CUPS.

On dodaje da je uspeh pokretanja inicijative malo izgledan ako oстане dosadašnji vremenski rok i broj potpisa. To sprečava da nekada i dobre ideje ne budu realizovane, čime se krši suverenost zemlje i naroda. Zato bi ova ograničenja, kaže Vodinelić, trebalo izmeniti, što proističe i iz drugih uporednih prava.

Prema njegovim rečima, u Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja izostavljena je ključna stavka koja garantuje zaštitu takozvanom „insajderu“, a koja bi indirektno ograničavala vlast i terala je na transparentnost. Naime, „insajder“, odnosno osoba koja ima informacije o neadekvatnom radu u državnom vrhu, neće se odlučiti „da progovori“ ukoliko zna na bito moglo da proizvede posledice po njega. Sa druge strane, kaže Vodinelić, ako se hoće funkcionalna država mora se imati zaštićen „insajder“, i u tom pravcu je išao predlog za izmenu i dopunu zakona.

- Inicijativa za izmene Predloga zakona o tajnosti podataka imala je za cilj da se usvoji akt koji pored naše zemlje dugo nije imala jedino Crna Gora. Pokušali smo da nateramo vlast da kaže da li nam je takav zakon

Ideja demokratije nije da građani samo budu zastupani kroz parlament preko svojih izabranih predstavnika, već da ponekad i neposredno iskažu stav: Vladimir Vodinelić

neophodan, jer kao što je poznato, tajnost informacija je oblast gde je uvek bilo zloupotreba. Bez ovog zakona, ujedno, ne mogu da funkcionišu druga dva zakona, odnosno Zakon o slobodnom pristupu informacijama i Zakon o zaštiti podataka - napominje sagovornik Danasa.

On dodaje da oblik narodne inicijative koji je predviđen u Srbiji nalaze parlamentu da je razmatra, ali ne i da je prihvati. Problem je i u tome „što vlast kod nas često odbija predloge bez argumenata“. Sa druge strane, u pojedinim zemljama, ukoliko parlament odbije inicijativu, za to mora ponuditi valjano i temeljno obrazloženje. U pojedinim zemljama, nakon odbijanja inicijative, to se pitanje mora staviti i na referendum.

- Ideja demokratije nije da građani samo budu zastupani kroz parlament preko svojih izabranih predstavnika, već da ponekad i neposredno iskažu stav. To je važno jer je evidentno da se glasači ne slažu u potpunosti sa programom i planovima stranaka čije su predstavnike delegirali u parlament - objašnjava direktor CUPS.

Branko Pavlović

pokretač narodne inicijative za podršku Zakonu o podeli besplatnih akcija građanima Srbije

Pritisak na političare neophodan

Gojko Vlaović

Narodna inicijativa za podršku Zakonu o podeli besplatnih akcija jedina je građanska inicijativa u istoriji srpskog parlametarizma koja je dospela pred narodne poslanike Skupštine Srbije. Branko Pavlović, pokretač i koordinator te inicijative, smatra da je, iako predloženi zakonski predlog nije usvojen, akcija bila uspešna jer je pokazala moć direktne demokratije i trasirala put na koji način građani treba da se bore za ostvarivanje svojih prava.

Činjenica je da je javni pritisak na političare veoma efikasan način da se građani izbere za svoje vitalne interese. U tom smislu narodne inicijative su veoma koristan metod borbe za prava građana i primenjuju se u svim demokratskim zemljama. Inicijativa koju smo mi pokrenuli predstavlja pozitivan primer. Organizovali smo je u dva navrata vezano za Zakon o besplatnoj podeli akcija i oba puta smo uspešli da skupimo daleko više potpisa nego što je potrebno da se naš predlog nađe pred poslanicima Skupštine Srbije. Prvi put smo sakupili oko 550.000 potpisa a drugi put 402.000 potpisa, što jasno ukazuje na masovnu podršku na koju je naišao naš projekat. Naglasio i to da je rok za prikupljanje potpisa za podršku narodnoj inicijativi u Srbiji veoma kratak i traje svega sedam dana. I pored toga mi smo bez problema skupili potpise - naglašava Pavlović.

Prema njegovim rečima sve je počelo tako što je

angažovan da bude privatizacioni savetnik sindikata javnih preduzeća. Shvativši da, shodno aktuelnoj zakonskoj regulativi, radnici ne mogu da očekuju dobijanje besplatnih akcija na adekvatan način, Pavlović je sindikalcima predočio da moraju da urade svoj predlog zakona o besplatnoj podeli akcija. On je insistirao da u svojoj borbi zaposleni u javnim preduzećima treba da budu solidarni i da se udruže sa ostalim građanima Srbije koji takođe imaju pravo na dobijanje besplatnih akcija.

Prvu inicijativu smo pokrenuli početkom 2006. godine. Naš Predlog zakona o besplatnoj podeli akcija našao se pred poslanicima Skupštine Srbije kojom je tada predsedavao Predrag Marković. Tadašnja vlast se prilično indifrentno odnosila prema našem predlogu, a tek po neki predstavnik opozicije izašao je za skupštinsku govornicu da bi dao svoje mišljenje o njemu. Naš zakonski predlog odbijen je ali činjenica da smo uspešli da sakupimo dovoljan broj potpisa, da je stavljen na dnevni red Skupštine i da se o njemu raspravljalo na skupštinskoj sednici, predstavlja veliku pobjedu jer pokazuje da vlast ne može da ignoriše građanske inicijative - objašnjava Pavlović. On dodaje da je narodna inicijativa u oktobru 2006. godine dostavila novi unapređeni Predlog zakona o besplatnoj podeli akcija, za koji je takođe u predviđenom roku prikupljen daleko veći broj potpisa nego što je potrebno. Naš sagovornik ističe da tada Narodna skupština, kojoj je predsedavao Oliver Dulić, nije imala sluha za predloženu inicijativu koja nikada nije stavljena na dnevni red skupštinskog zasedanja.

Naše inicijative sadržale su veoma konkretne predloge koji bi onemogućili problem sa kojim se Srbija suočava a to je partijsko upravljanje javnim preduzećima. Da je naša inicijativa usvojena u Skupštini, ekonomska situacija u Srbiji ne bi bila ovakva kakva je sada. Da nismo izašli pred Skupštinu sa našim zakonskim predlozima, ne bi bilo ništa ni od besplatne podele akcija građanima. Tek nakon što je naša inicijativa zaživela pojavila su se obećanja u predizbornoj kampanji o besplatnim akcijama vrednim hiljadu evra, koje će biti podeljene građanima. Naravno, političari su od ideje koja je dobra napravili demagogiju, ali bez naše inicijative ne bi bilo ni pomena o besplatnim akcijama. Dakle, praksa pokazuje da građani Srbije nikako ne treba da odustaju od narodnih inicijativa i pritisaka na političare kako bi život bio bolji - zaključuje sagovornik Danasa.

Saša Gajin

iz Centra za unapređenje pravnih studija govori za Danas o građanskim inicijativama

Vlast ignoriše mišljenje građana

Ivana Tošović

Vlast ne može da ignoriše građanske inicijative, jer je to Ustavom zagarantovano pravo. Od petooktobarskih promena nijedna građanska inicijativa nije urodila plodom - navodi Saša Gajin iz Centra za unapređenje pravnih studija u razgovoru za Danas o manjkavostima postojećeg zakona o referendumu i narodnoj inicijativi.

On navodi da su neophodne izmene postojećeg zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, jer je neuskladen sa odredbama Ustava iz 2006. Kako dodaje, ovaj zakon ne pruža delotvoran mehanizam, odnosno ne operacionalizuje dovoljno efikasno mogućnosti građana da učestvuju u stvaranju novih zakona.

Treba razlikovati narodnu inicijativu od referenduma. Referendum je oblik izjašnjavanja građana u kojem odlučujući podsticaj dolazi od vlasti koja poziva narod da se izjasni o nekom pitanju. S druge strane, građanska inicijativa je mehanizam kojim narod poziva one koji vrše vlast da odlučuju o nekom pitanju - navodi Gajin. On naglašava da, prema Ustavu, 30.000 građana predlaže Skupštini usvajanje nekog zakona. Suština je, kako kaže naš sagovornik, da inicijativa potiče od naroda i usmerena je ka predstavnicima vlasti kako bi po njoj postupali.

Prema Ustavu Srbije, postoje tri ovlašćena predlagača zakona, a reč je o Vladi, poslanicima koji mogu da predlažu zakon Skupštini, a predlagači mogu da budu i građani. Kod nas se, međutim, dešava da Skupština pojedine građanske inicijative ignoriše - napominje Gajin.

On navodi primer izmena Zakona o slobodnom pristupu informacijama, kao i Zakon o klasifikaciji tajnih podataka, kada su u skupštinsku proceduru stigla dva identična teksta.

Dozvolili su da u proceduru uđu ne samo dva istovetna teksta, što je već u startu paradoksalno, nego su kasnije jedan tekst potpuno ignorisali, a drugi usvojili bez obrazloženja. Pritom su tekst koji je ignorisan predložili građani, a njihova inicijativa je čak došla i ranije - ukazuje Gajin. Kada građani, dodaje on, predlažu Skupštini da raspravlja i usvoji određeni zakon, Skupština mora da postupa po tom predlogu.

U Srbiji je taj mehanizam - koji efikasno obavezuje poslanike da se bave građanskim inicijativama - nedovoljno razvijen. Ustavom zajemčeno pravo je nedovoljno razvijeno, kao i zaštita tog prava - dodaje Gajin. Upravo zato su nevladine organizacije, kako dodaje, inicirale izradu modela novog zakona o građanskoj inicijativi, kako bi nedostaci prethodnih zakonskih rešenja bili otklonjeni.

Gradanske inicijative su jedno od fundamentalnih prava koje je zakržljalo u pravnom sistemu Srbije i treba da se postavi na zdrave temelje kroz novi zakon - ističe Gajin,

Treba razlikovati narodnu inicijativu od referenduma. Referendum je oblik izjašnjavanja građana u kojem odlučujući podsticaj dolazi od vlasti koja poziva narod da se izjasni o nekom pitanju. S druge strane, građanska inicijativa je mehanizam kojim narod poziva one koji vrše vlast da odlučuju o nekom pitanju

Vlast u Italiji i Nemačkoj ne plaši se da razmatra zakonske predloge građana: Saša Gajin

naglašavajući da je činjenica da nema građanske inicijative koja je u „postpetooktobarskoj Srbiji urodila plodom, a bilo je sijaset različitih građanskih inicijativa“. Pritom je, kako dodaje, reč o veoma složnom poslu, jer osim sastavljanja inicijative, treba prikupiti i potpise građana.

Po sadašnjem Zakonu o referendumu i narodnoj inicijativi procedura je izuzetno skraćena, jer je dat rok od sedam dana. To je izvodljivo, jer smo uspevali da poštuemo rokove, ali uz velike teškoće. Nema nikakvog razloga za tako restriktivnu zakonsku odredbu, jer ne postoji nikava opasnost ukoliko se taj rok produži. Dodatni problem je što se dešavalo i da se neke inicijative izgube u Skupštini, što takođe govori o tome da mehanizam ostvarivanja ovog prava nije razvijen, jer je u ovom slučaju praktično izgubljena volja 30.000 ljudi - kaže Gajin.

On ukazuje na značaj uređivanja redosleda kada će Skupština razmatrati građanske inicijative, odnosno da li će to, na primer, biti na prvom sledećem zasedanju parlamenta. Takođe, napominje i da su neophodne jasno definisane odredbe o odnosu Skupštine prema građanskim inicijativama, kao na primer pozivanje predstavnika predlagača da obrazlože zakonske predloge u vidu javnih slušanja.

Potrebno je i da se definiše šta se dešava

ako Skupština ne uzima u razmatranje građansku inicijativu, kao što je mehanizam zaštite pred Ustavnim sudom. Mora postojati i zahtev prema Skupštini u kom roku treba da razmatra tu inicijativu - napominje Gajin. Nevladine organizacije će, kako dodaje, i dalje biti aktivne na izradi modela novog zakona o narodnoj inicijativi.

Predstoji nam izzak u javnost, obilazak Srbije sa tekstom modela zakona, kako bi što više ljudi bilo uključeno u njegovu izradu i kako bi tekst bio potpuniji i bolji. Uz to je neophodno podizati svest u javnosti i medijima u vezi sa ovim pitanjem, jer građani treba da budu informisani da mogu i sami da učestvuju u donošenju zakona - kaže Gajin.

Kad je reč o iskustvima drugih zemalja, naš sagovornik napominje da zemlje regiona nisu baš najbolji uzor u ovoj oblasti, ali da su veoma pozitivni primeri Italija i Nemačka.

Ove zemlje imaju kontinuitet usvajanja zakona na osnovu građanskih inicijativa. Vlast u tim zemljama ne plaši se da razmatra zakonske predloge građana. Takvi primeri pokazuju da građanske inicijative mogu biti ne samo uspešne za usvajanje zakona, nego i korisne, naročito kad se ima u vidu da u neke teme građani imaju bolji uvid, kao što su lokalni problemi, zaštita životne sredine ili zaštita potrošača - napominje Gajin.

Javni pritisak na političare efikasan je način da se građani izbere za svoje vitalne interese: Branko Pavlović

Foto: Stanislav Milojković

Naše inicijative sadržale su veoma konkretne predloge koji bi onemogućili problem sa kojim se Srbija suočava a to je partijsko upravljanje javnim preduzećima. Da je naša inicijativa usvojena u Skupštini, ekonomska situacija u Srbiji ne bi bila ovakva kakva je sada

Rodoljub Šabić

povernik za informacije od javnog značaja misli da logika funkcionisanja sistema, koji je potpuno podređen političkim strankama, usporava rešavanje problema

Najmarkantniji slučaj - tajna o deset najvećih državnih dužnika

Snežana Congradin

Od kada sam na funkciji poverenika promene su se tri vlade. Dve prethodne nisu bile raspoložene da daju ozbiljan doprinos razrešavanju evidentnih problema u radu. Što se tiče aktuelne vlade, moglo bi se reći da je odnos kontroverzan - kaže za Danas Rodoljub Šabić, povernik za informacije od javnog značaja. - S jedne strane - dodaje on - za njenog mandata, neki od hroničnih problema su kulminirali, npr. više je nego udvostručan broj neizvršenih rešenja poverenika. S druge strane, Vlada je pripremajući budžet za 2010. godinu bitno izmenila dotadašnji rigidan odnos i u budžetu planirala dosad najznačajnija sredstva za rad ove institucije. A uz to, u nedavnom razgovoru koji sam, povodom svih otvorenih problema, imao sa premijerom Cvetkovićem, postignut je dogovor o rešavanju velike većine njih. Realizacijom tog dogovora bio bi učinjen dosad najkrupniji korak u otklanjanju problema u primeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

• **Šta je, po vašem mišljenju, osnovni razlog zbog kojeg Vlada ne saraduje sa nevladinim sektorom, odnosno ne dozvoljava da nepartijske ličnosti preuzimaju dužnosti kontrolnih institucija?**

- Stvari ne treba ni simplifikovati ni generalizovati. Generalno, ne samo u vezi sa kandidaturama za funkcije, valjalo bi značajno unaprediti saradnju Vlade i nevladinog sektora. A što se funkcija tiče, povernik za informacije je nestranačka ličnost, to je i Omdusman, to su i predsednik i mislim svi članovi odbora i direktorka Agencije za borbu protiv korupcije, direktor Uprave za javne nabavke, da ne nabrajam dalje. Ali naravno, naša realnost je istovremeno i evidentno nastojanje mnogih da sve i svašta podrede stranačkim interesima. To je nekad prosto stvar inercije, deluje automatski. Nekad je to opet lični ili grupni interes koji se predstavlja kao stranački. Kako god bilo, jedna stvar bi morala biti jasna. Ne možemo glumiti tranziciju. Ako hoćemo kontrolu vlasti od nezavisnih institucija onda na čelo tih institucija moraju dolaziti kompetentni i nezavisni ljudi, pri čemu nezavisnost nije samo formalno nepripadanje nekoj stranci. A kad je u pitanju „prepoznavanje“ takvih ljudi, svakako treba veoma respektovati impulse koji stižu iz civilnog sektora, od NVO, profesionalnih i strukovnih udruženja, sindikata i sl. A šta god stajalo iza eventualne ideje da je moguće graditi fasadne, kozmetičke institucije, opasna je iluzija, koja izvesno vodi u sukob sa interesima integracije zemlje u EU, samim tim i interesima velike većine građana.

• **Šta mislite da je u suštini odbijanja Vlade da se na mestu poverenika za ravnopravnost nađe Goran Miletić?**

- Ne mislim da je dobro taj slučaj svoditi na personalno pitanje. Mislim da je štetan sukob vlasti i NVO, a potom i sukob u okviru civilnog sektora, bilo moguće i trebalo izbeći. To bi trebalo da bude povod da se posetimo na to da je potrebno da maksimalno konkretizujemo zakonska rešenja po kojima se predlažu kandidati za

čelnike nezavisnih institucija. Do tih kandidata treba dolaziti na osnovu jasno definisanih kriterijuma i opšte priznatih rezultata, pred očima javnosti, u konstruktivnoj i demokratskoj, a ne u atmosferi sukoba.

• **Navedite koji su osnovni problemi sa kojima se suočava vaša kancelarija, kao i razloge zbog kojih smatrate da ti problemi postoje?**

- Karakteristično za delovanje poverenika je stalno povećanje obima poslova i to u uslovima u kojima je on sve do aprila 2009. imao samo pet državnih službenika, a kraj godine dočekao sa 11 umesto 69 predviđenih. Dakle, problem izuzetno malog broja saradnika verovatno je najočigledniji. Ali, i da je taj problem rešen, ni tada efikasnu primenu zakona povernik ne bi mogao da obezbedi sam. Jednostavno, on nema na raspolaganju neke, za to bitne, stvari. On donosi odluke koje su po zakonu obavezujuće ali nema u rukama mehanizme da obezbedi izvršenje tih odluka. Istovremeno Vlada, u čijim su rukama ti mehanizmi, ne koristi ih, iako ona „u slučaju potrebe obezbeđuje izvršenje rešenja poverenika“, bukvalno nikada nije preduzela nikakvu prinudnu meru. Slično je i sa mehanizmom za prekršajnu odgovornost onih koji krše zakon, koji funkcioniše jedva simbolično. To se očigledno mora promeniti i neke druge stvari, takođe. Razloga koji izazivaju probleme, odnosno, odlažu njihovo rešavanje ima mnogo, i nije ih moguće brzo elaborirati. Jedan od njih je, izvesno, logika funkcionisanja sistema koji je potpuno podređen političkim strankama. A nezavisni, ako su to stvarno, u tom sistemu nemaju praktično nikakav uticaj. Zato se događa da su i neki relativno lako rešivi problemi za njih praktično nerešivi.

• **Koji primer nerealizovanih zahteva, koje je vaša kancelarija uputila vladinim telima, na najbolji način ilustruje odnos vlasti prema javnom, odnosno, interesima građana Srbije?**

- Bio je veoma zanimljiv slučaj tzv. „drumske mafije“. Po žalbi insajdera iz Puteva Srbije, kojim je zbog toga izgubio posao, naložio sam da se učini javnim dokument čije bi objavljivanje nedvosmisleno potvrdilo, i razume se, prekinulo pljačku na naplatnim rampama. Putevi Srbije nisu postupili po nalogu iako je on za njih obavezujući, a Vlada iako po zakonu „u slučaju potrebe obezbeđuje izvršenje rešenja poverenika“, nije preduzela ništa da ga stvarno obezbedi.

U prošloj godini verovatno je najmarkantniji slučaj uskraćivanja informacija o deset subjekata koji su najveći dužnici Republike Srbije. S čim god da se rukovodilo Ministarstvo finansija, uskraćujući javnosti podatke o subjektima koji su na najrobusniji način povredili poreske i druge obaveze, to se, očigledno, ne može dovesti u sklad sa legitimnim interesima javnosti.

• **Koja ministarstva i državne institucije su, iz vašeg iskustva, najproblematičniji sa aspekta transparentnosti i rada u javnom interesu?**

- Ima, nažalost, priličan broj organa vlasti čiji odnos prema obavezama, koje imaju po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, nije odgovarajući. Međutim, bar kad je u pitanju prošla godina, u tom negativnom kontekstu izdvaja se Ministarstvo finansija.

Narodna inicijativa „Zaštita umesto zabrane“ povodom zakona o zabrani pušenja

Neočekivani uspeh - više od 80.000 prikupljenih potpisa

Vremenski najbliža narodna inicijativa bila je posvećena zakonu o zabrani pušenja. Ova materija je u svim evropskim zemljama bila delikatna i izazivala je javne reakcije koje su išle čak i do demonstracija. U Srbiji je ta reakcija, uz nekoliko javnih manifestacija na kojima su bile okupljeni simpatizeri ove inicijative, imala skoro sasvim čistu parlamentarnu formu uz korišćenje ustavne mogućnosti za podnošenje narodne inicijative Skupštini Srbije na razmatranje.

Ideja o organizovanju narodne inicijative koja bi predložila zakon o zabrani pušenja na zatvorenim javnim i radnim mestima potekla je od eminentnih beogradskih ali i srpskih ugostitelja, kao odgovor na česte najave Ministarstva zdravlja o uvođenju potpune zabrane pušenja, koja bi se odnosila i na ugostiteljske objekte.

I za pušače i za nepušače

Polazeći od toga da bi potpuna zabrana pušenja u ugostiteljskim objektima imala katastrofalne posledice na ovaj sektor privrede u Srbiji, grupa poznatih ugostitelja odlučila je da svoje viđenje ove materije pretvori u zakonodavnu formu, koja bi na odgovarajući način zaštitila stanovništvo od negativnih

uticaja duvanskog dima, ali i omogućila određenu fleksibilnost u ugostiteljstvu. Kad su krenuli u ovu akciju, oni su pred sobom imali iskustva iz drugih zemalja, a pre svega Slovenije. Druge, čak i najvažnije zemlje Evropske unije, poput Nemačke, prilagodavale su primenu tog zakona svojim uslovima, preoblikovale ga i birale u kojoj formi će i kada biti primenjen.

Ispunjavajući formalne uslove za formiranje narodne inicijative, srpski ugostitelji prvo su osnovali Inicijativni odbor koji su činili Nikola Dimitrijević, predsednik Opšteg udruženja ugostitelja Beograda i vlasnik beogradskog restorana „Frans“, Stanko Starčević, predsednik Udruženja barmena Srbije i vlasnik ugostiteljskih objekata „Bar Central“ i „Cruise“, Đorđe Pavlov, vlasnik restorana „Košava“ i „Zlatni bokal“, Zdravko Brkić, predsednik Udruženja hedonista Srbije, Marko Radović, vlasnik restorana „Balzac“, Igor Jovanović, menadžer ugostiteljskog objekta „OK.NO“, Vladimir Melentijević, vlasnik restorana „Zaplet“, Milan Džudović, eminentni novosadski ugostitelj, Tomislav Aleksić, eminentni niški ugostitelj, Miroslava Nikolić, redovni profesor Poljoprivrednog fakulteta u Beogradu i Mirjana Bobić Mojsilović, spisateljica i novinarka.

Ova grupa ljudi, zajedno sa nizom saradnika koji su se uključili u akciju, sačinila je tekst Predloga zakona o zabrani pušenja u

zatvorenim javnim i radnim mestima, kojim se predviđa zabrana pušenja obrazovnim, zdravstvenim, kulturnim i sportskim ustanovama, dok se u ugostiteljskim objektima ostavlja mogućnost podele prostora na pušački i nepušački deo, a manjim objektima ostavlja mogućnost izbora.

Podrška iznad očekivanja

Imajući u vidu činjenicu da je Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi predvideo da prikupljanje više od 30.000 potrebnih potpisa mora biti objavljeno u roku od sedam dana, predstavnici narodne inicijative, koja je postala poznata pod sloganom *Zaštita umesto zabrane*, uložili su mnogo truda prilikom organizovanja samog procesa. Ovaj veoma rigorozan uslov zahtevao je primenu brojnih tehnika prikupljanja podrške.

Planirano je da se potpisi prikupljaju na glavnim trgovima u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Subotici. Zvaničan početak prikupljanja potpisa počeo je konferencijom za medije održanom u kaficu „Downtown“, 8. aprila 2009. kao i prigodnim koktelom koji je usledio u večernjim satima u poznatom beogradskom klubu „Informiro“.

Naša realnost je nastojanje mnogih da sve i svašta podrede stranačkim interesima. Ako hoćemo, međutim, kontrolu vlasti od nezavisnih institucija onda na čelo tih institucija moraju dolaziti kompetentni i nezavisni ljudi, pri čemu nezavisnost nije samo formalno nepripadanje nekoj stranci. Šta god stajalo iza eventualne ideje da je moguće graditi fasadne, kozmetičke institucije, opasna je iluzija, koja izvesno vodi u sukob sa interesima integracije zemlje u EU, samim tim i interesima velike većine građana

Reč je o veoma dobro organizovanoj kampanju za koju su bili pripremljeni promotivni materijali, poput postera i brošura, gde je razumljivo i u kratkim crtama objašnjena pozicija inicijatora i sama neophodnost sakupljanja potpisa. Pored toga, uspostavljen je internet sajt inicijative koja je bila poznata pod sloganom „Zaštita umesto zabrane“ i osnovana je Facebook grupa. Podršku je pružilo više od 500 ugostiteljskih objekata i lanac kladionica Mozzart

**ZASTITA
UMESTO
ZABRANE!**

Foto: Danas

Nastavak sa strane VII

Da bi se postigla javna uočljivost, ali i animirali mediji, pozvane su brojne poznate ličnosti koje su se priključile ovoj inicijativi. Među onima koji su došli bili su slikar Milan Čile Marinković, TV-lica Snežana Dakić Mikić i Slavko Beleslin, glumci Iva Štrijčić, Ivan Bekjarev, Aleksandar Srecković Kubura i Miloš Valukin...

Imali smo jednu veoma dobro organizovanu kampanju za koju su bili pripremljeni promotivni materijali, poput postera i brošura, a u kojima smo razumljivo i u kratkim crtama objasnili našu poziciju i samu neophodnost sakupljanja potpisa. Pored toga, uspostavili smo internet sajt naše inicijative koja je bila poznata pod sloganom *Zaštita umesto zabrane* i osnovali smo Facebook grupu. Imali smo podršku više od 500 ugostiteljskih objekata kao i veoma značajnu podršku lanca kladionica Mozzart - objašnjava strategiju ove inicijative Nikola Dimitrijević, predsednik Inicijativnog odbora.

Tokom svih sedam dana prikupljanja potpisa, narodna inicijativa bila je veoma zastupljena u medijima, što je dodatno bilo potstaknuto korišćenjem modernih komunikacionih tehnika poput oficijalnog internet sajta (www.zastitaumestozabrane.com) i oformljene Facebook grupe. Na taj način su svi zainteresovani mogli veoma lako da se informišu o samoj inicijativi, aktuelnostima vezanim za istu, Predlogu zakona, kao i da daju svoje mišljenje o samoj inicijativi kao i Predlogu zakona. Zahvaljujući tome, nakon sedam dana prikupljanja potpisa, narodna inicijativa uspela je da dostigne neverovatan broj veći od 80.000 važećih potpisa, što je u potpunosti prevazilazilo očekivanja samog Inicijativnog odbora.

Procedura sasvim ispunjena

Članovi Inicijativnog odbora predali su više od 80.000 potpisa zajedno sa Predlogom zakona o zabrani pušenja na javnim i radnim mestima Narodnoj skupštini Republike Srbije, 15. aprila

2009, čime je ovaj predlog formalno „ušao“ u skupštinsku proceduru. Ovim povodom održana je i konferencija za medije u restoranu „Monument“, čime je potvrđen uspeh inicijative, kada je reč o njenom formalnom i suštinskom vidu. Procedura je sasvim ispunjena, a dostignuta podrška bila je iznad očekivanja i samih pokretača. Za inicijatore to je značilo da se njihov predlog podudario sa raspoloženjem značajnog broja građana i da je slogan *Zaštita umesto zabrane* bio uspešan u predstavljanju ideje u delikatnoj oblasti, tako da građani prepoznaju i podrže dobar i kompromisan predlog.

Nakon završetka kampanje prikupljanja potpisa, predstavnici narodne inicijative želeli su da nastave kampanju koja je imala za cilj da se građani koji žive u gradovima u kojima se nisu skupljali potpisi informišu o narodnoj inicijativi kao i o Predlogu zakona. Zbog toga su predstavnici narodne inicijative organizovali karavan koji je za šest dana posetio 15 gradova u Srbiji, informišući građane i prikupljajući potpise. Tokom tih šest dana, narodna inicijativa dobila je novih 15.000 potpisa podrške građana Srbije, čime je podrška pomenutom Predlogu zakona dostigla gotovo neverovatnih 100.000 potpisa. Uspešno okončanje ove inicijative obeleženo je prigodnim koktelom organizovanom u popularnom beogradskom klubu „Cantina de Frida“, uz sada već uobičajenu podršku javnih ličnosti. Pored toga, predstavnici narodne inicijative učestvovali su na *Ekonom:east* okruglom stolu sa Vladom Republike Srbije, održanom u Beogradu 16. oktobra 2009. godine, gde je, pored učešća predstavnika narodne inicijative, Nikola Dimitrijević održao veoma zapaženo izlaganje na temu Predloga zakona kao i negativnom uticaju potpune zabrane pušenja na ugostiteljski sektor.

Mediji su opet pokazali interesovanje za aktivnosti narodne inicijative i na adekvatan način su ispratili učešće njenih predstavnika na pomenutom događaju kao i izlaganje Nikole Dimitrijevića.

G. Preradović

Nikola Dimitrijević

predsednik Inicijativnog odbora narodne inicijative „Zaštita protiv zabrane“

Jedini izlaz protiv nerazumevanja

Goran Preradović

Povodom najave uvođenje potpune zabrane pušenja u Srbiji, mi, kao predstavnici ugostitelja Srbije, želeli smo u početku da razgovaramo sa ljudima u Ministarstvu zdravlja i da im predložimo zabrinutost ugostitelja Beograda i Srbije povodom te najave potpune zabrane pušenja na javnim mestima, što bi se odnosilo i na ugostiteljske objekte - kaže predsednik Inicijativnog odbora narodne inicijative *Zaštita protiv zabrane* Nikola Dimitrijević.

Pošto u samom Ministarstvu nije bilo „adekvatnog sagovornika“, odnosno, sagovornika koji bi s razumevanjem prihvatio našu argumentaciju, rešili smo da iskoristimo mogućnost organizovanja narodne inicijative uvereni u podršku građana za jedno, u suštini, kompromisno rešenje - objašnjava sagovornik Danasa.

Kakvo je bilo vaše obrazloženje inicijative?

Vrlo brzo smo shvatili da, ako ne preduzmemo nešto, može se desiti da se suočimo sa ogromnim posledicama jednog možda nepromišljenog zakonskog akta. Na to su nas upozoravala iskustva pojedinih zemalja Evropske unije, koje su donele restriktivne mere u ovoj oblasti. Veoma brzo smo našim kolegama i saradnicima objasnili potrebu za narodnom

inicijativom kao jedinom svrshodnim rešenjem u tom trenutku. Tokom celog procesa veoma smo vodili računa da ispoštujemo sve zakonske odredbe kao ne bi imali proceduralnih grešaka koji bi ugrozili jedan ovako veliki poduhvat.

Šta ste sve učinili tokom realizacije svoje inicijative?

Imali smo jednu veoma dobro organizovanu kampanju koja je bila potpomognuta promotivnim materijalima u vidu postera i brošura, u kojima smo u kratkim crtama objasnili našu poziciju i samu neophodnost sakupljanja potpisa. Pored toga, uspostavili smo internet sajt naše inicijative koja je bila poznata pod sloganom *Zaštita umesto zabrane* i osnovali Facebook grupu. Imali smo podršku više od 500 ugostiteljskih objekata kao i veoma značajnu podršku lanca kladionica Mozzart.

Kako ste proširili podršku ovoj inicijativi?

Obratili smo se našim kolegama, ugostiteljima, preko određenog broja asocijacija pa se ta poruka širila dalje, između ostalog, od usta do usta, jer je svakom ugostitelju pre svega bilo jasno da uvođenje zabrane pušenja u ugostiteljske objekte znači, za mnoge od njih, „ključ u bravu“. Nama je bilo drago kada su i neke druge asocijacije, poput Udruženja književnika Srbije i Udruženja porskih obveznika Srbije, pružile podršku inicijativi. Naravno, kruna svega

je otvorena podrška Privredne komore Srbije, kao najrespektabilnije asocijacije privrednika u zemlji. Takvo stanje dodatno bi bilo pogoršano efektima tekuće velike ekonomske krize koja je posebno snažno pogodila sektor ugostiteljskih usluga. U Srbiji, čija ekonomija je posebno ranjiva, to bi samo još više pogoršalo stanje i otežalo napore svih, pa i same Vlade, da se očuva privredna stabilnost u zemlji.

Na kakve ste proceduralne teškoće nailazili?

Naše razumevanje Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi bilo je takvo da se potpisi podrške mogu prikupljati sedam dana, što je samo po sebi veoma restriktivno i obeshrabrujuće. Pored toga, svako prikupljanje potpisa u gradovima trebalo je prijaviti lokalnoj podružnici Ministarstva unutrašnjih poslova, jer to predstavlja javni skup, što je u dodatnoj meri otežalo naše aktivnosti imajući u vidu da adekvatna odobrenja MUP najčešće nisu stizala na vreme. Pored toga bilo je još određenih logističkih poteškoća, ali ove su možda ključne.

Imajući u vidu da je pitanje povodom kojeg ste pokrenuli inicijativu veoma blisko velikom broju građana, onima koji su za i koji su protiv, kako mislite da bi bilo najbolje ponašanje u takvim slučajevima za koje je lako predvideti da će podeliti i u izvesnoj meri naelektrisati javnost i građane?

Foto: Beta

Mi smo pokušali tokom same kampanje da prenesemo jednu pozitivnu poruku i da zatražimo podršku građana na jedan tolerantan i kompromisan način, upravo kako i dolikuje jednoj narodnoj inicijativi. Moram da kažem da je sve prošlo u najboljem mogućem redu, osim par izolovanih incidenata, pogotovo imajući u vidu dimenziju same kampanje.

Posle svega i nakon stečenog iskustva, smatrate li da je forma narodne inicijative adekvatan način za uticaj građana i zainteresovanih grupacija na zakonske predloge i političku praksu?

Naravno da smatram da je narodna inicijativa adekvatan način da građani ispolje svoje mišljenje i da imaju uticaj na određena zakonska rešenja. Potrebne su, međutim, određene izmene ove oblasti kako bi se građani još više ohrabрили i stimulisali da na ovakav demokratski način iskažu svoju volju. Ovo je verovatno najdemokratskiji mogućin način ispoljavanja volje građana.

Šta se pokazalo kao problem?

Kao što sam i rekao, postoje određene proceduralne smetnje koje bi trebalo ukloniti kako bi inicijativa mogla postati neotuđivi deo demokratskog korpusa ove zemlje. Primera radi, prijavljivanje početka prikupljanja potpisa svakoj podružnici Ministarstva unutrašnjih poslova u Srbiji može se rešiti centralizacijom što bi svakako olakšalo logističke probleme nekih budućih narodnih inicijativa.

Kakva je bila reakcija parlamenta u slučaju vaše inicijative?

Koliko sam upoznat Narodna skupština se nije izjašnjavala o našem predlogu i nemam informaciju da li će do toga doći u skorije vreme.

Kako bismo proširili podršku inicijativi, obratili smo se našim kolegama, ugostiteljima, preko određenog broja asocijacija, pa se ta poruka širila dalje, između ostalog, od usta do usta, jer je svakom ugostitelju pre svega bilo jasno da uvođenje zabrane pušenja u ugostiteljske objekte znači, za mnoge od njih, „ključ u bravu“. Naravno, kruna svega je otvorena podrška Privredne komore Srbije, kao najrespektabilnije asocijacije privrednika u zemlji

Kompromis najbolje rešenje

• Predlog zakona je modifikovan, ali je vaša inicijativa upućena i trebalo bi da bude razmatrana. Šta očekujete sada?

Što se nas tiče, Predlog zakona o zaštiti stanovništva od duvanskog dima, koji je usvojila Vlada Republike Srbije krajem 2009, predstavlja rešenje koje je u skladu sa onim što smo i mi predlagali uz manja odstupanja, i mi smo odmah podržali takvo rešenje. Ostaje da se nadamo da će Narodna skupština, u što kraćem roku, usvojiti ovakav Predlog zakona i time bi mi, kao predstavnici narodne inicijative *Zaštita umesto zabrane*, bili zadovoljni jer predstavlja kompromisno rešenje za koje smo se od prvog dana i zalagali.

Zdravko Brkić

učesnik narodne inicijative „Zaštita umesto zabrane“ o svojim motivima za ulazak u kampanju

Interes kao pokretač aktivizma

Goran Preradović

Motivima pojedinaca da se uključe u kampanju *Zaštita umesto zabrane* razgovarali smo sa jednim od aktivnih učesnika ove narodne inicijative, Zdravkom Brkićem. On kaže da se u inicijativu uključio iz više razloga, najviše zbog očuvanja radnih mesta, kao i zbog uverenja da ugostiteljski objekat predstavlja mesto gde građani slobodno dolaze.

Uključio sam se u narodnu inicijativu iz više razloga, ali pre svega zbog toga da bi se sačuvala radna mesta u ugostiteljstvu. To je jedina privredna grana u našem društvu koja upošljava sve one koji nisu mogli da nađu posao u svojoj struci i ti ljudi žive od rada u kafanama, bez obzira da li su to kafići, restorani, hoteli... Skoro 100.000 ljudi radi i izdržava porodice od rada u ugostiteljstvu. Sa njima je povezano ko zna još koliko zaposlenih koji rade u nabavci i snabdevanju i održavanju tih objekata. U celini, nismo ni svesni koliko je ljudi povezano za ovom delatnošću.

Pored toga, mislim da kafane kao mesto gde se boravi po slobodnoj volji, ne treba da budu predmet ovog zakona, treba ostaviti prostora i jednim i drugim gostima da mogu da biraju svoje mesto za izlaske, ali se lično zalažem da mesta gde ljudi moraju da borave, kao što su škole, vrtići, bolnice i sva radna mesta, budu zaštićena od uticaja duvanskog dima. Važno je još vestro strogu kontrolu prodaje cigareta i duvana maloletnicima, a isto treba uraditi i sa alkoholom.

• Kako su na vašu inicijativu reagovala ministarstva i parlament? Je li ona bila dobrodošla, jesu li bili protiv nje ili su bili ravnodušni?

Uspeh ove narodne inicijative u tome je što smo dokazali da postoje demokratski principi u Srbiji. To je najveći uspeh koji smo postigli. Predstavnici Ministarstva zdravlja u početku nisu pozitivno reagovali kada smo im se obratili. Ono čega se sećam kao „teških reči“ jeste kada je jedna zvaničnica na našem sastanku u Ministarstvu zdravlja rekla da „će gubitak radnih mesta u ugostiteljstvu biti kolateralna šteta donošenja ovog zakona“. Čak i ako je reč o jednoj osetljivoj stvari, pa i o tome da Ministarstvo zdravlja ima svoje, drugačije prioritete od onih za koje smo se mi borili, to što neko ko predstavlja državne institucije može toliki broj ljudi koji pošteno rade da nazove „kolateralnom štetom“ (što znači da će ostati bez posla) a da ne trepne, ukazuje da čak i najhumaniji motivi ne moraju imati i human ishod, kao i da u birokratiji postoji značajna količina cinizma i ljudske neosetljivosti. Verujem, međutim, da to nije opšti slučaj. Zakon mora da se donosi obazrivo i ciljano. Kao što sam već naveo, postoje mesta gde treba naći načina da se zakon apsolutno strogo primenjuje. Borba mišljenja u demokratiji je uvek dinamična i energična.

• Šta je, po vašem mišljenju, najvažnije da bi se postigao pozitivan rezultat neke narodne inicijative, odnosno, da se prikupi dovoljno potpisa za njeno razmatranje?

Mislim da je u našem slučaju bilo presudno

to što su pokretači inicijative, ugostitelji, shvatili važnost ovog problema i dali svoj puni doprinos. Za njih je to istovremeno bilo i pitanje opstanka, a u takvim slučajevima, kada su pokretači inicijative suočeni sa svojim životnim interesom, onda nije teško da se pokrenu i pokažu građanski aktivizam. Znači, pokretači inicijative moraju da budu dovoljno motivisani i da zaista inicijativu vide kao svoj interes za koji su spremni da se bore. Bilo je zaista veoma složeno da se prikupi 80.000 potpisa. Sa druge strane, svi smo veoma ponosni na postignute rezultate i to samo dokazuje da se borimo za ispravnu stvar. Tu je negde i najveći razlog za uspeh u prikupljanju potpisa.

• Kako je javnost reagovala na inicijativu?

Mogu da kažem da je javnost reagovala u skladu sa našim očekivanjima. Bilo je tu *pro et contra* reakcija. Bili smo savim svesni da je ovo materija koja deli stručnjake, javnost, poslovni svet, zdravstvene organizacije... tako da su se ta različita polazišta i stavovi pokazali tokom inicijative. Na tu različitost, pa i osporavanja, bili smo pripremljeni. Nisu, međutim, svi najbolje razumeli cilj inicijative. Mi nismo protiv donošenja zakona o zabrani pušenja na javnim mestima, već se zalažemo za uređenje pušenja na javnim mestima. Naš slogan je bio *Rešenje je kompromis*, da ima mesta za sve i da se jasno zna gde sme, a gde ne sme da se puši, kao i da se donese primenljiv zakon, a ne još jedan u nizu koji odlično zvuče na papiru, a primena ne postoji ili se primenjuje selektivno.

• Kakav konačan rezultat očekujete od ove inicijative?

Očekujem(o) da će parlament poštovati volju građana i da će se doneti primenljiv zakon koji će jednako štiti prava pušača i nepušača.

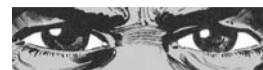
• Šta ste uočili kao smetnju uspehu građana u ovakvim inicijativama?

Te smetnje koje su postojale, ostale su u senci svega dobrog što se dešavalo...
• Misle li da građani imaju šansi da nametnu svoje mišljenje političkim strankama koje sede u parlamentu, a koje ne moraju da stoje iza ovakvih inicijativa?

Mi nismo nametnuli naše mišljenje, već smo ga izneli. A na poslanicima je da to podrže ili ne. To je jedini način da i političke stranke i parlament obrate pažnju i da se pozabave voljom građana. Mi smo poštovali demokratske principe i izgleda da ćemo uspeti u tome.

• Kakav je značaj uključivanja poznatih ličnosti u ovakve inicijative? Koliko oni doprinose brznoj realizaciji postavljenih ciljeva?

Siguran sam da javne ličnosti daju značajan doprinos ovoj inicijativi. Oni iznose svoj lični stav. Meni je veoma drago da su nas, u ovoj inicijativi, od javnih ličnosti podržali i pušači i nepušači.

Izbor poverenika za ravnopravnost je, nažalost, još jedna potpuno nepotrebna politička brljotina koja je posledica neblagovremeno sprovedenog konsultativnog procesa. Ovaj slučaj je indikativan jer pokazuje visok stepen isključivosti kod „obe strane“, a to nije osnova za pronalaženje dobrog rešenja

Snezana Čongradin

Miljenko Dereta

predsednik Građanskih inicijativa misli da je nevladin sektor živ, aktivan i zainteresovan za događaje u politici i društvu

Sedimo na jednoj „krhkoj“ stolici

Pravo na pokretanje građanske inicijative spada u poglavlje Ustava koje govori o pravu na učesće u upravljanju javnim poslovima. Dakle one su pravno definisane instrument sa jasno definisanim okvirima i relativno složenim procedurama, podrazumevaju poznavanje tih procedura kao i kapacitet da se ceo proces uspešno organizuje, a to je zapravo ono čime se bavi nevladin sektor. Drugi razlog verovatno leži u činjenici da se ovdašnja vlast, zapravo, sa nipoštašavanjem odnosila prema građanskim inicijativama koje su dosad pokretane. Podsećam vas da su nedavno dve zakonske inicijative sa prikupljenih sedamdesetak hiljada potpisa bile „zagubljene“ u Skupštini - ocenjuje za Danas Miljenko Dereta, diektor Građanskih inicijativa.

• U kojoj meri građanske inicijative mogu biti „opasne“ za opstanak neke vladajuće strukture?

Svaka inicijativa zapravo govori o nedostatku dijaloga i konsultacija sa građanima, u trenutku kada se politike definišu

Ovdašnja vlast se sa nipoštašavanjem odnosila prema građanskim inicijativama koje su dosad pokretane: Miljenko Dereta

i pre nego što se odluke donesu, i jasno je definisana kritika bazirana na analizi postojećih politika što uključuje predlog drugačije politike za rešavanja problema kojim se bavi. Ona je „opasna“ utoliko što pokazuje da vladajuće strukture ne rade dobro svoj posao i prihvatanje takve inicijative vlast pogrešno doživljava kao priznanje svoje slabosti, a kod nas i kao svojevrsni poraz.

• Da li je sve ono što se događa oko izbora poverenika za ravnopravnost primer da političke elite sputavaju inicijative nevladinog sektora?

Izbor poverenika za ravnopravnost je, nažalost, još jedna potpuno nepotrebna politička brljotina koja je posledica neblagovremeno sprovedenog konsultativnog procesa. Ovaj slučaj indikativan je jer pokazuje visok stepen isključivosti kod „obe strane“, a to nije osnova za pronalaženje dobrog rešenja.

Ukratko i pojednostavljeno: 220 NVO su predložile Gorana Miletića, vladajuća koalicija je na brzinu predložila potpuno neadekvatnog kandidata koji se povukao pred kritičkim argumentima NVO. Mislim da je to veliki uspeh - sprečili smo izbor lošeg kandidata.

Istovremeno, ništa ne obavezuje skupštinski odbor da po automatizmu prihvati onog „drugog“, u ovom slučaju „našeg“ kandidata. Naterali smo ih da se malo potrude i pronašli su novu kandidatkinju koja po mom mišljenju, a i po mišljenju velikog broja drugih NVO koje su je podržale, ispunjava potrebne uslove za funkciju poverenika za ravnopravnost. Mislim da su u tom trenutku neke NVO reagovalе brzo i neadekvatno jer su protiv nove kandidatkinje pokrenuli kampanju koristeći metode i jezik koji nisu primereni civilnom društvu i sa kojima se duboko ne slažem.

• Za razliku od drugih NVO koje su se opredelile za „jednu“ ili „drugu“ stranu, vaše Građanske inicijative su podržale oba kandidata?

Moram reći da je za mene ovako dinamična situacija pre svega znak da je nevladin sektor živ, aktivan, zainteresovan za događaje u politici i društvu, i da je još uvek, među najjačim sektorima uregionu. Nije ovde reč ni o kakvoj „svadi“ kako su to neki zlrado rekli. Različitost i nezavisnost su osnov nevladinog sektora.

Jedna kolegica rekla nam je - „vi sedite na dve stolice“. Lično mislim da sedimo samo na jednoj stolici, i to vrlo krhkoj, koja se zove demokratske procedure, a čiji osnovni princip jeste da demokratski izbor mora biti između bar dva kandidata. Nije tačno i ne bi bilo dobro da postoji samo JEDAN dobar kandidat za bilo koju funkciju. To vreme je valjda iza nas. Mi i dalje podržavamo i novu kandidatkinju za koju verujemo da će jednako dobro obavljati posao ako joj se poveri. Mi ne glasamo, mi ne biramo poverenika, to čini Skupština i na njoj je odgovornost za izbor. Sada će im biti znatno teže jer treba da se opredele između dva dobra kandidata.

• Šta je, po vašem mišljenju, osnovni motiv vladajuće elite da nametne svog kandidata za poverenika za ravnopravnost? Da li slede nekakvi događaji u kojima bi Vlada želela da ima apsolutnu kontrolu, pa zato ne odustaje?

Nezavisne institucije, kao što su Poverenik za slobodan pristup informacijama, Ombudsman, Savet protiv korupcije pa čak i revizorska komisija, pokazali su za vlast neočekivan i neprijatan stepen samostalnosti koji ona želi da izbegne. Poverenik za ravnopravnost baviće se između ostalog i izuzetno delikatnom problematikom prava manjina. To je za našu politiku i za naše društvo tema koja nažalost uvek izaziva tenzije.

• Kako posle svih ovih turbulencija ocenjujete stanje nevladinog sektora u Srbiji?

Moram reći da je za mene ovako dinamična situacija pre svega znak da je nevladin sektor živ, aktivan, zainteresovan za događaje u politici i društvu, i da je još uvek, među najjačim sektorima uregionu. Nije ovde reč ni o kakvoj „svadi“ kako su to neki zlrado rekli. Različitost i nezavisnost su osnov nevladinog sektora.

Najvažnije je uvesti strogu kontrolu prodaje cigareta i duvana maloletnicima, a isto treba uraditi i sa alkoholom

Pokretači narodne inicijative moraju da budu dovoljno motivisani i da je zaista vide kao svoj interes za koji su spremni da se bore

Mi nismo protiv donošenja zakona o zabrani pušenja na javnim mestima, već se zalažemo za uređenje pušenja na javnim mestima

Foto: Stefana Štrel

Dragan Đilas

gradonačelnik Beograda o učešću građana u demokratskim procesima na nivou grada

Godišnje oko 800 miliona dinara za NVO

Zlatija Vuković

Pravo građana da podnose inicijative regulisano je posebnim aktom - Statutom grada Beograda. Sam rad organa grada je javan, a javnost se obezbeđuje izdavanjem promotivnih i informativnih publikacija, saradnjom sa medijima, prezentovanjem odluka i drugih akata i postavljanjem internet prezentacija, kao i organizovanjem javnih rasprava. Građani koji imaju biračko pravo i prebivalište na teritoriji Beograda učestvuju u odlučivanju na zborovima ili posredstvom referendumima. Inače, za pokretanje građanske inicijative potreban je potpis najmanje 30.000 birača, zbor građana saziva se za područje mesne zajednice na zahtev 10 odsto birača, a Skupština grada može na sopstvenu inicijativu, stoji u aktima, da raspíše referendum o pitanjima iz svoje nadležnosti. Donete odluke su obavezne za nju - kaže u intervjuu za Danas Dragan Đilas, gradonačelnik Beograda.

• Koliko zapravo Beograđani učestvuju u demokratiji i demokratskim procesima posredstvom svojih akcija i inicijativa?

- Građani na politiku grada utiču već na samim izborima, dajući svoj glas nekoj od stranaka koje im nude svoj program. Pored već spomenutih načina u okviru Statuta, jedan od oblika su i javne rasprave o nekim važnim pitanjima, poput urbanističkih planova, recimo, gde neposredno, u razgovoru sa nadležnima mogu dati neki koristan predlog ili sugestiju koja će biti uključena u predlog o kome će kasnije raspravljati odbornici Skupštine grada.

• Da li u gradskom budžetu postoji stavka iz koje bi se finansirale inicijative građana?

- Naravno, ali tu odmah treba razjasniti neke stvari: da bi određena inicijativa bila finansirana, ona mora dobiti odgovarajuću formu, na primer, u obliku odluke. One koje se procene kao korisne, prosleđuju se nadležnim gradskim službama koje ih uobliče u odgovarajuću formu, dalje razrade i na kraju se realizuju kroz donošenje neke odluke. Grad Beograd kroz rad Agencije za evropsku harmonizaciju sa nevladinim organizacijama i Kancelariju za mlade saraduje sa više od hiljadu organizacija civilnog društva, podržava njihove projekte kroz konkurse koji se redovno raspisuju, a to isto čine i gradski sekretarijati. U tom poslu najangažovaniji su sekretarijati za zaštitu životne sredine, za socijalnu zaštitu, kulturu, obrazovanje, sport i omladinu, privredu i drugi. Svi ti konkursi imaju za cilj finansiranje projekata koji podržavaju razvoj demokratije u Srbiji i civilnog sektora, jer tim poslom ne može da se bavi samo država, već nam je potrebna pomoć i sveže ideje nevladinih organizacija specijalizovanih za određenu oblast. Tako je podržano mnogo projekata vezanih za zapošljavanje, turizam, ekologiju, sport, kulturu, podršku socijalnim kategorijama, romima i mnogi drugi. Samo za dotacije nevladinim organizacijama iz gradskog budžeta godišnje se izdvaja oko 800 miliona dinara.

• Da li je uvek bitan broj građana koji podnose inicijativu ili se u izuzetnim slučajevima razmatra važnost predloga?

- Statut grada je već odgovorio na ovo pitanje umesto mene, međutim, moje mišljenje je da broj nije presudan, već kvalitet onoga što se predlaže. Inače, za predloge koji su od koristi za grad uvek će biti mesta u gradskom budžetu, ali ponavljam, svaka inicijativa mora proći kroz nadležne službe, da dobije odgovarajući zakonsku formu, kako bi njeno sprovođenje moglo da se finansira.

• Navedite neke od predloga koje je grad razmatrao ili prihvatio?

- Ima ih mnogo, a pored onih koje prolaze uobičajenu proceduru o kojima sam već govorio podsetiće da je moj zamenik, Milan Krkobabić, mnogo puta organizovao susrete sa Beograđanima, i da je na taj način rešeno mnogo specifičnih socijalnih problema, kao i da je Miroslav Čučković, član Gradskog veća, u kontinuitetu nedeljom primao sugrađane koji su imali svoje predloge ili sugestije za unapređenje života u gradu. Među značajnijim projektima realizovanim na prelog građana tokom protekle godine jesu opremanje pešačkog prelaza semaforima sa detektorima za slepe u ulici 27. marta, alaska pijaca u Zemunu, postavljanje pet dvogleda za panoramsko razgledanje grada na Beogradskoj tvrđavi, uvođenje bežičnog interneta u četiri parka, biciklistička staza na Adi Ciganliji, ograda na početnoj stanici u Ustaničkoj, informativni centar u Beozlogu, uređivanje i izmena niza autobuskih stajališta i linija javnog prevoza, a veoma je značajno i finansiranje drugog pokušaja vantelesne oplodnje za parove iz Beograda. Postoje, naravno, i neformalniji oblici učešća građana gde se prilikom odlaska na teren i ja i moji saradnici neposredno upoznajemo sa određenim problemima građana i njihovim željama da se neki problem reši. Taj kontakt ima za mene jednaku težinu kao i svi ostali, a nekad i veću, jer kad nešto vidite svojim očima, a ne posredno, složićete se da ipak steknete mnogo realniju sliku.

• Navedite primere inicijativa koje su na vas ostavile najveći utisak?

- Svoje saradnike ohrabrujem da što više vremena provode na terenu i da se prema svim predlozima građana odnose sa uvažavanjem. Ako bih morao da izdvojim neku od njih, što je nezahvalno, jer svaka inicijativa ima svoju važnost, kako za onoga ko je predlaže, tako i za sam grad, odlučio bih se za plaćanje drugog pokušaja vantelesne oplodnje bračnim parovima sa teritorije grada. Ta inicijativa „rodila“ se upravo na redovnom sastanku Miroslava Čučkovića sa građanima. Veliko mi je zadovoljstvo što smo našli finansijska sredstva da svojim sugrađanima pomognemo, čini mi se u ipak najvažnijoj stvari na svetu, da dobijem potomstvo. Grad će za drugi pokušaj vantelesne oplodnje u 2010. izdvojiti sto miliona dinara, čime će se finansirati oko 300 novih zahvata. A da je ovaj put dobar, svedoči i činjenica da će Republika Srbija, po ugledu na nas, preuzeti obavezu finansiranja vantelesne oplodnje u celoj državi. ■

Foto: FoNet

Za predloge koji su od koristi za grad uvek će biti mesta u gradskom budžetu, ali svaka inicijativa mora proći kroz nadležne službe, da dobije odgovarajuću zakonsku formu, kako bi njeno sprovođenje moglo da se finansira

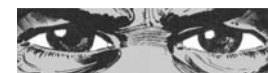

Foto: FoNet

Odnos lokalne vlasti prema udruženjima građana

Nedostaju novac i partnerstvo

Nenad Kovačević

Najveći problem udruženja građana na lokalnom nivou je njihovo finansiranje, ali i odnos vlasti prema inicijativama, akcijama i drugim aktivnostima. S jedne strane, predstavnici udruženja građana u Užicu tvrde da su sa lokalnom samoupravom uspeali da ostvare dobru saradnju, a s druge, kažu da u toj saradnji nema partnerstva. Ima i primedbi da je finansiranje tih udruženja netransparentno, pa je, na primer u Požegi, u toku priprema odluke o načinima na koji će se udruženjima dodeljivati budžetski novac.

Dragomir Pop Mitić, izvršni direktor Užičkog centra za ljudska prava i demokratiju, kaže da je to udruženje sa lokalnom samoupravom uspostavilo dobru saradnju i podseća da je Užice među retkim gradovima u zemlji koji ima fondove za lokalna udruženja građana.

- Dobro je što se politika dodeljivanja sredstava menja nabolje, jer su uspostavljene precizne procedure, poput konkursa, imenovanja komisija koje o tome odlučuju uz poštovanje utvrđenih kriterijuma, tako da je ceo proces transparentan i u skladu sa strateškim dokumentima grada Užica, navodi Pop Mitić. On podseća da je lokalna samouprava bila partner tom udruženju u projektu „Putokaz“, čiji je cilj bio stvaranje novih usluga u mesnim zajednicama, te da je obuku prošlo oko 150 ljudi, od kojih su se neki i zaposlili.

S druge strane, Vladan Sindić, predsednik Upravnog odbora Građanske čitaonice Libergraf iz Užice, svedoči da je od 2000. godine odnos užičke vlasti prema inicijativama te nevladine organizacije bio potpuno indiferentan, ali ne i odnos čajetinske opštine. Takav stav ilustruje činjenicom da ga je Savet za socijalnu politiku, kao predstavnika Libergafa, imenovao za koordinatora Radne grupe za upravljanje migracijama, koja je pre godinu dana izradila Lokalni akcioni plan za integraciju izbeglih i raseljenih lica, ali ga užička vlast još uvek nije usvojila. Istakavši da je takve planove usvojilo 65 lokalnih samouprava u Srbiji, ali ne i Užice, on kaže da zbog toga grad neće moći da konkurise za sredstva UNHCR.

DRAGOMIR POP MITIĆ
Užice među retkim gradovima u zemlji koji ima fondove za lokalna udruženja građana

ZDENKA KOVAČEVIĆ
Za osamnaest godina u Požegi su na vlasti bile gotovo sve stranke i ni sa jednom nije dostignut visok stepen saradnje

VLADAN SINDIĆ
Odnos užičke vlasti prema inicijativama pojedinih NVO je indiferentan, za razliku od čajetinske opštine

jućim strankama, a potom ističe da u saradnji Sretenja sa lokalnom vlasti nije bilo partnerstva.

- Za osamnaest godina u Požegi su na vlasti bile gotovo sve stranke i sa svima smo dostigli određeni stepen saradnje, ali ona je uvek bila takva da smo mi morali da apliciramo za projekte, ostvarimo kontakte i sve ostalo, što nije dobar partnerski odnos - kaže Kovačevića i navodi da je Sretenje pokrenulo inicijativu o utvrđivanju načina finansiranja udruženja građana iz opštinskog budžeta. Formirana je, kaže, radna grupa

koju, osim predstavnika Sretenja, čine i članovi Narodnog parlamenta iz Leksova, Forum IURIS iz Novog Sada i dva člana Opštinskog veća. Do kraja aprila oni bi trebalo da ponude predlog te odluke, koja će biti na javnoj raspravi, a potom i u lokalnom parlamentu.

- Nikada za 18 godina SO Požega nije usvojila nijednu našu inicijativu. Nadam se da će se ta praksa promeniti, pošto rešavanje problema od javnog interesa nije samo monopol vlasti, već u tome treba da učestvuju građani i njihova udruženja, poručila je naša sagovornica. ■

VOKS POPULI: Pojedine države zakonski priznale narodnu inicijativu čiji se koreni pronalaze u staroj Grčkoj

Glas naroda kao recept za demokratiju

Marija Stojanović

Korene narodne inicijative pronalazimo u polisima stare Grčke, od kojih je najuticajnije bio Atina, gde su se na centralnom gradskom trgu (agora) okupljali svi odrasli građani (osim žene, dece i robova) da bi raspravljali o stvarima od javnog značaja. Građani su se rotirali na javnim funkcijama, a bacanje kocke predstavljalo je jemstvo nepristrasnosti. Danas je ovaj vid demokratije zakonski priznat u kantonima Švajcarske, kao i u drugim zemljama poput Italije i Sjedinjenih Država.

Švajcarska - zemlja referenduma

Švajcarsku neretko nazivaju „zemljom referenduma“, koji uglavnom služe za donošenje i izmene zakona. Prema Članu 138. Ustava, 100.000 birača može zahtevati potpunu reviziju najvišeg pravnog akta država, a o tom predlogu građani se potom izjašnjavaju na referendumu. Istovremeno, Član 139. Ustava predviđa da se isti broj potpisa mora prikupiti ukoliko se zahteva delimična revizija Ustava, nakon čega se raspisuje referendum, a inicijativu moraju podržati i određeni kantoni. Građani se mogu izjašnjavati na referendumu o sledećim pitanjima: izmenama Ustava, pristupanju organizacijama za kolektivnu bezbednost i nadnacionalnim savezima i određenim federalnim zakonima.

Za razliku od obaveznog referenduma, koji se raspisuje na osnovu sakupljenih 100.000 potpisa građana, za raspisivanje fakultativnog referenduma dovoljno je prikupiti dvostruko

manje potpisa, ili obezbediti podršku glasača iz osam kantona. Na taj način organizuju se referendumi o usvajanju federalnih zakona, dekreta, ali i o međunarodnim sporazumima neograničenog trajanja.

Dobri poznavaoци prilika u Švajcarskoj ocenjuju da su elementi direktne demokratije doprineli očuvanju tradicije koja datira još iz stare Grčke, kao i da je pretpostavka da u demokratiji državna vlast proizilazi iz naroda najviše došla do izražaja upravo u toj državi. Kao argument za takav stav navodi se da građani s pravom glasa ima najviše mogućnosti da deluju na proces donošenja odluka na državnom i lokalnom nivou. U tom kontekstu, nije redak slučaj da svi građani pojedinih mesta u Švajcarskoj upravo na trgu donose lokalne zakone.

Korenite reforme u Italiji

Prema Ustavu Italije, građani imaju pravo da se na referendumu izjašnjavaju o ukidanju zakona ili drugih akata ili donošenju novih pravila ukoliko se prikupi 500.000 potpisa, ili inicijativu podrži pet regionalnih veća. Italijani se ne mogu izjašnjavati o poreskim i budžetskim zakonima, amnestiji, pomilovanju i ratifikaciji međunarodnih ugovora, ali su zahvaljujući reformama, sprovedenim 70-ih godina 20.veka, dobili pravo da neposredno odlučuju o zakonima koje usvaja parlament, kao što su razvod braka, pravo na abortus, finansiranje političkih stranaka, reforme izbornog sistema, i ukidanje pojedinih ministarstava. Za Italiju je bio značajan i referendum iz 1946, na kojem su se građani izjašnjavali o obliku vladavine, što je označilo ukidanje monarhije.

Iskustva Amerikanaca

Dvadeset jedna američka država priznaje pravo građana da predlažu izmene zakona ili učestvuju u njihovom usvajanju, dok u 24 države građani mogu staviti veto na celokupan zakon ili deo zakona koji je usvojen u zakonodavnom telu određene članice američke federacije. Ilustracije radi, Članom dva Ustava države Vašington predviđeno je da narod zadržava pravo da nezavisno od zakonodavnog tela prihvati ili odbaci predloge zakona, odnosno da odobri ili stavi veto na bilo koji drugi akt. Da bi se sprečilo izigravanje volje građana izražene na referendumu, Ustav predviđa da zakon usvojen na referendumu ne može menjati ili ukinuti zakonodavno telo dve godine od stupanja na snagu.

Peticije Evropskoj komisiji

Lisabonski ugovor, sporazum o reformama Evropske unije, koji je stupio na snagu u decembru prošle godine, omogućava stanovnicima država 27-članog bloka da upućuju peticije Evropskoj komisiji, izvršnom telu Evropske unije. Da bi članovi Komisije razmatrali neko pitanje koje građani smatraju značajnim potrebno je sakupiti milion potpisa.

Prema mišljenju bivše zvaničnice Komisije, Margot Valstrom, takva inicijativa omogućuje građanima Unije da „izraze svoj stav“ i „direktno utiču na proces donošenja odluka u Briselu“.

anketa **Danas**

Građani o tome šta bi oni, da su u prilici, razmatrali u Narodnoj skupštini Srbije?

> O položaju zaposlenih

- Pokrenula bih izmene seta zakona o položaju zaposlenih. Nekada smo bili društvo koje je bilo odgovorno prema onima koji su stvarali dohodak, ali u tranziciji prestali smo da brinemo o radnicima. Ako želimo evropske standarde u oblasti radnog i socijalnog prava, onda bi postojeće zakone trebalo najpre da primenjujemo, ali i da ih postepeno usklađujemo sa preporukama EU. Konkretno, to su zakoni o radu, zdravlju i bezbednosti na radu, koje bi trebalo dopuniti odredbama koje bi omogućile human odnos na radnim mestima i poštovanje dostojanstva zaposlenih. To bi značilo da se u Narodnoj skupštini konačno usvoji Predlog zakona o sprečavanju zlostavljanja na radnom mestu.

Gordana Savić, ekonomistkinja iz Užica

> O sistemu obrazovanja

- Mislim da bi trebalo izmeniti ceo sistem obrazovanja, jer je to od izuzetne važnosti za mlade. Postojeći sistem nije dobar niti nudi odgovor na pitanje gde će biti mladi za narednih petnaest ili dvadeset godina. Stalno se dešavaju problemi oko školovanja pa studenti protestuju, ali u suštini ništa se ne menja. Pokrenuo bih izmene zakona o obrazovanju, ponudio savremeniji sistem u kome bi se dopunjavale državne i privatne obrazovne institucije, a formalno i neformalno obrazovanje postalo bi kompatibilno.

Radoslav Petronijević, pravnik iz Užica

> O žrtvama zlostavljanja

- Treba više raditi na zaštiti žene i dece koji su žrtve zlostavljanja. Nisu dovoljne samo Sigurne kuće, jer se time trajno njihov problem ne rešava. Centri za socijalni rad odrade proceduru kako treba, ali onda nastane problem sa sudovima, gde parnice mogu da traju godinama, dok ta deca ne postanu punoletna, dok ne postanu društveni problemi ili neishranjeni i neškolorani ljudi, jer nemaju uslova za život. Lično sam kroz sve to prošla sa svoje četvoro dece, jer sam i sama žrtva zlostavljanja od supruga koji je samostalni savetnik u Ministarstvu inostranih poslova. Razvod traje već sedam godina.

Jasmina Popović, medicinska sestra iz Beograda

> O platama

- Na prvom mestu o platama. Narod je na ulicama. Sve živo je prodato, nemam reči. Iako sam po obrazovanju diplomirana dizajnerka, da bih preživela i koliko toliko priuštila sedmogodišnjem sinu da živi normalno, prihvatila sam da radim kao tetkica u jednoj beogradskoj muzičkoj školi.

Božidarka Luković, radnica iz Smedereva

> O dodeli priznanja bivšem japanskom ambasadoru u Srbiji

- O tome da bivši japanski ambasador u Srbiji, Tadaši Nagai zaslužuje da dobije priznanje počasnog građanina Srbije. Ne treba zaboraviti njegov doprinos Srbiji, jer svi znamo koliko je donacija iz Japana stigla u našu zemlju tokom njegovog mandata. Ulagano je u saobraćaj, obrazovanje, medicinu i druge oblasti.

Ivan Tomašević, učenik iz Beograda

> O održavanju parkova

- Zašto je Tašmajdanski park, koji se nalazi u samom centru grada, toliko prljav, a tu dolaze mnoga deca da se igraju. Često tamo odvedem svoje dete i vidim da se taj park nedovoljno održava, ne znam kakva je situacija sa drugim parkovima, koji su malo udaljeniji od centra.

Ana Reljić, profesorka engleskog jezika iz Beograda

> O ostavkama poslanika

- Predstavnici u Skupštini trebalo bi da daju ostavke i da najzad dođe neko ko će ovaj narod da izvuče iz bede. Posle 33 godine radnog staža ostao sam bez posla i onda sam se posvetio parcelarstvu, ali i prodaja meda ide slabo jer ljudi u današnje vreme nemaju para.

Aleksandar Pavlović, komercijalista iz Požarevca

> O obnovljivim izvorima energije

- Definitivno treba raspravljati o obnovljivim izvorima energije i razvoju čiste industrije. Verujem da kada bismo ovo ozbiljno razmotrili i sledili primer razvijenih zemalja, za 20 godina bismo mogli da budemo bar 60 odsto energetski, samim tim, i ekonomski nezavisni. To je itekako moguće.

Sanja Jovanović, novinarka iz Novog Sada

Privedili: R. Marković i N. Kovačević

PROCEDURA

Foto: Stefana Savić

Ustav i zakon o narodnoj inicijativi

U Srbiji je i dalje na snazi Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi iz 1994, a izmenjen je 1998. godine. Njime se uređuje se način neposrednog izjašnjavanja, odnosno odlučivanja građana referendumom i način ostvarivanja narodne inicijative.

Prema ovom zakonu, građani radi ostvarivanja narodne inicijative obrazuju inicijativni odbor od najmanje tri člana koji imaju biračko pravo. Inicijativni odbor dostavlja predlog organu nadležnom za donošenje akta, odnosno za

rešavanje o pitanju na koji se predlog odnosi radi obaveštenja da se za taj predlog prikupljaju potpisi. Inicijativni odbor prijavljuje prikupljanje potpisa Ministarstvu unutrašnjih poslova - organizacionoj jedinici u opštini na čijoj će se teritoriji prikupljati potpisi.

Prikupljanje potpisa građana koji učestvuju u narodnoj inicijativi traje najduže sedam dana, računajući od dana koji je u prijavi Ministarstvu unutrašnjih poslova označen kao početni dan prikupljanja potpisa.

Građanin se može samo jednom potpisati na listi potpisnika narodne inicijative i može svoj potpis povući do isteka poslednjeg dana određenog za prikupljanje potpisa.

Prema Ustavu Srbije „pravo predlaganja zakona, drugih propisa i opštih akata imaju svaki narodni poslanik, Vlada, skupština autonomne pokrajine ili najmanje 30.000 birača“.

Zaštitnik građana i Narodna banka Srbije imaju pravo predlaganja zakona iz svoje nadležnosti.

I. Tošović

JANKOVIĆ: Tužna sudbina građanske inicijative

Građanske inicijative imaju prično tužnu sudbinu, ukoliko ne idu preko bilo kog zvaničnog organa. Te inicijative mogu da dođu u fokus javnosti samo ukoliko se građani obrate poslanicima koji pitanja koja interesuju građane pokreću na odborima, pa onda i na plenarnoj skupštini - kaže Aleksandra Janković, poslanica Nove Srbije, dodajući da će bez podrške poslanika građanske inicijative teško moći da ugledaju svetlost dana.

Razloge za to Jankovićeva vidi u medijskoj blokadi i odsustvu interesovanja da se nekakva sporna pitanja pokrenu. Ona smatra da su građanske inicijative nešto što je najzdravije u našem društvu, pre svega zato što izražavaju interesovanje ogromne grupe građana.

- To su, uglavnom, životna pitanja koja svi mi postavljamo i ostajemo bez odgovora. No, zbog takozvanih velikih stvari kojima se parlament bavi, nijedna narodna inicijativa dosad se nije našla na dnevnom redu skupštine, što najbolje govori o stanju demokratije u Srbiji - ističe Jankovićeva.

TODOROVIĆ: Vlast nema odgovor na probleme

Demokratski procesi u Srbiji ne samo da nisu napredovali od 2000. godine već su u nekim segmentima i nazadovali. Što vlast ima manje odgovora na probleme, to više pokušava da suzi manevar ne samo poslanika, već i građana Srbije, kako ne bi tražili rešenje tih problema - kaže Dragan Todorović, šef poslaničke grupe Srpske radikalne stranke u Skupštini Srbije.

Todorović tvrdi da su i prava poslanika svedena na poslanička pitanja i to dva puta po pet minuta u toku nedelje. - Prema tome, ako poslanici ne mogu da ostvare svoja prava, kako ćemo onda očekivati da građani svojim inicijativama utiču na demokratske procese. Doduše, formalno postoje uslovi koji građanima, uz određeni broj potpisa, daju mogućnost da kandiduju određena pitanja u parlamentu, ali od realizacije svega toga dosad nije bilo ništa, jer parlament radi kako mu vlada kaže - napominje Todorović i dodaje da po jednostavnijim uslovima postoji mogućnost formiranja nevladinih organizacija i udruženja, ali suštinski to je samo forma, jer tzv. civilni sektor nema pravu kontrolu parlamenta.

On smatra da civilna kontrola mora da proizilazi iz samog parlamenta, jer je njegova dužnost da kontroliše i izvršnu i sudsku vlast, dok sudska vlast kontroliše zakonodavnu i izvršnu vlast. - Oni koje bira parlament: poverenik za informacije, zaštitnik građana... pravi su segmenti civilne kontrole koja je u okviru institucija - zaključuje Todorović.

STOJANOVIĆ PLAVŠIĆ: Inicijative građana pretočene u amandmane

Život u zemlji ne odvija se samo od izbora do izbora, nego između izbora, kada se vidi kako rade ljudi koje su građani izabrali i kako rade institucije koje treba da pružaju usluge - napominje Snežana Stojanović Plavišić, poslanica G17 plus, dodajući da građani sopstvene ideje mogu da plasiraju preko izabranih poslanika ili kroz sopstvena udruženja. Plavšićeva kaže da je dobar primer saradnje sa građanima otvaranje poslaničkih kancelarija po gradovima širom Srbije i podseća da jednu takvu kancelariju u Leskovcu ona vodi.

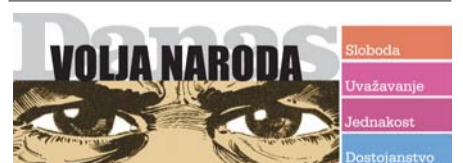
- Imam jako pozitivna iskustva iz kontakata sa građanima, iako sam u početku bila skeptična. Mislila sam da će građani tokom tih susreta izražavati samo ljutnju zbog nerešenih problema, ali su oni, naprotiv, bili izuzetno zadovoljni što poslanik koga su birali ima sluha da ih čuje. Građani tokom susreta sa mnom daju sugestije, predlažu neka rešenja, bilo kada je reč o zakonima koje treba doneti, bilo o zakonima koji se ne primenjuju. Nekoliko primedbi građana sa lokala ugrađivala sam, posredstvom amandmana u neka zakonska rešenja. Najnoviji primer je Zakon o predškolskom vaspitanju, gde sam reagovala amandmanom da siromašne porodice ne moraju da plaćaju participaciju za predškolsko vaspitanje - objašnjava Plavšićeva. Sagovornica Danasa dodaje da poslanici njene stranke i građani zajedno pokušavaju da promovišu zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

Poslanici o tome kakve su mogućnosti građana Srbije da utiču na neke demokratske procese van partija, odnosno svojih predstavnika u Skupštini Srbije?

Poslanica G17 plus kaže da u siromašnijim krajevima Srbije građani nemaju predstavu da mogu da utiču na demokratske procese i zato se i ne organizuju u udruženja. - Kada nema organizovane grupe - kaže Plavšićeva - onda predlozi nemaju veliku snagu i ne mogu da utiču. Smatra i da zakon o udruženjima koji je usvojen u parlamentu treba promovisati malo više, a samim tim promovisati i ideju da građani mogu da utiču na svoju sudbinu.

- Skupštinski odbor za smanjenje siromaštva, unazad pet godina ima dobru saradnju sa nevladinim sektorom. Udruženje osoba sa invaliditetom, udruženja izbeglih i raseljenih osoba, udruženja starih, naši su stalni partneri koji traže susrete sa građanima i neka nova zakonska rešenja. To se pokazalo kao dobra praksa. Nedavno smo posetili Bor, jer nas je organizacija koja se bavi starima obavestila da u selima tog kraja ima veliki broj starih ljudi koji ne ostvaruju mnoga prava, a nedostupna im je i socijalna i zdravstvena zaštita. Sada je u pripremi novi zakon o socijalnoj zaštiti i mi ćemo tražiti i rešenja za tu vrstu populacije, kakvi su stari ljudi u selima borskog okruga - ističe Stojanović Plavšić.

Priredila M. R. Milenković

● Posebno izdanje lista Danas
Urednik **Dragan Stošić**
Prelom **Zoran Spahić**